
Krešimir Nemeč
Univerza v Zagrebu
Filozofska fakulteta

GRUPNI PORTRET S DAMOM

Profesoricu Helgu Glušič prvi put sam vidio u srpnju 1979. godine na *Seminaru slovenskega jezika, literature in kulture* u Ljubljani. Polaznicima seminara, a bilo nas je stotinjak iz cijeloga svijeta, održala je predavanje u okviru književnog ciklusa. Prošlo je od tada gotovo 35 godina, teme predavanja više se ne sjećam, ali ostala mi je u živom pamćenju slika markantne, visoke, vrlo šarmantne predavačice koja je jasno strukturiranim izlaganjem, s lijepom artikulacijom, lako uspostavila kontakt s kolektivom.

Prilikom da razgovaram s Helgom Glušič dobio sam već iduće godine. Upravo sam postao asistent na zagrebačkoj slovenistici i bilo mi je stalo da s nekim od profesora slovenske književnosti na ljubljanskom Filozofskom fakultetu uspostavim bliske stručne veze. S Paternuom to nije bilo moguće, bio je teško dostupan, Zadravec je te godine bio na nekom gostovanju i tako sam okušao sreću s Helgom Glušič. Prije sam bio pročitao njezinu uzorno napisanu monografiju o Ćiriliku Kosmaču i niz članaka o suvremenoj slovenskoj prozi. Dobro sam poznao njezine radove; cijenio sam preglednost i jasnoću u njezinu izlaganju. Bio sam znatiželjan kako će me primiti, kako će teći razgovor i kakva je u osobnom kontaktu.

Što da kažem? Svi koji poznaju slavljenicu dobro znaju i njezine ljudske kvalitete. Uglavnom, dočekala me ljubazna, otvorena, susretljiva osoba spremna da mi pomogne u svakom pogledu. Iako sam bio mladi asistent, praktički početnik, nije dopustila da se u razgovoru osjeti ikakva hijerarhijska distanca, naprotiv! Znala je slušati, uvijek s izrazitom empatijom i udublivanjem u tuđe probleme. Pritom

je bila skromna i samozatajna i nikad je nisam čuo da bi o nekome govorila nešto ružno ili podcjenjivački.

Dakle, upoznao sam divnu osobu, vrsnu znanstvenicu, ali i pravu damu u svakom pogledu. Iz te 1980. godine, kad sam je i »službeno« upoznao, datira i jedna fotografija s ljubljanskoga seminarara snimljena ispred fakultetske zgrade u Aškerčevoj: nekolicina nas nasmijanih seminarista, a u sredini Helga Glušič u svijetlom ljetnom kostimu. Na ovom bi mjestu trebalo parafrazirati Heinricha Bölla i dati fotografiji pravo ime: *Grupni portret s damom*.

Poslije smo se razmjerno često vidali i družili. Dala mi je brojne korisne savjete, svojim preporukama otvorila mi je neka dotad za mene zatvorena vrata. Čuvam i brojne knjige koje mi je poklonila. Jedna, s jednostavnom ali lijepom posvetom, posebno mi je draga: Andrej Hieng, *Obnebje metuljev*.

Sredinom osamdesetih Helga Glušič otišla je u SAD; bila je gostujuća nastavnica na University of Kansas, u Lawrenceu. Nisam siguran je li tamo bila osobito sretna i zadovoljna. Iz pisama koje mi je pisala uvijek je strujala ne samo nostalgija nego i sjeta. Nadam se da se Helga neće ljutiti ako citiram nekoliko zanimljivih dijelova iz njezinih pisama jer upravo oni bacaju najviše svjetla na njezinu osobnost i otkrivaju ljudsku toplinu.

U pismu datiranom 4. studenoga 1985. napisala mi je između ostaloga i sljedeće:

Včasih pa se vendarle sprašujem, kaj me je pičilo, da sem se odločila za pohod iz svojega ustaljenega miru. Vsekakor se je prijetno oddahniti od nekaterih preglasnih kolegov, sinova sta tukaj zadovoljna, posebno Rok, ki veselo igra baseball in dobiva ameriške navade. Jesen je tukaj izredna, mirna in topla. Okrog hiše skačejo najrazličnejše živali, tako da se človek počuti zelo domače. Kansačani so prijazni in dobrodušni. Če se odločiš, da ne boš žalosten, ti to tudi uspe, kjerkoli že živiš. No, meni ne uspe ne tukaj, ne tam.

U pismu poslanom 10. 12. 1985. opisuje pretprazničku gužvu u Lawrenceu i piše:

Zdaj je pričakovanje Božiča in novega leta v zraku in vsi nekam hitijo. Tudi moj sin se s svojo deklico, ki nas je prišla obiskat, odpravlja v Mehiko, kar mi nalaga nove skrbi. Oh, te materinske skrbi, nikdar jih ni konec. Najbolj si želim, da bi kdo skrbel zame, da bi se tudi jaz lahko oddahnila. (To je šala.)

Zanimljiva je i čestitka koju mi je uputila na kraju pisma: »Ob novoletnih čestitkah ti želim predvsem dobro zdravlje in veliko veselja pri delu z literaturom, ki nadomesti vse, kar človeku u življenju manjka, saj je neskončna u svoji vsebinski in besedni iznajdljivosti. Verjamem u literaturu!« Dodala je usput još i rečenicu: »Prestani me titulirati s 'profesoricom'«. (Ipak je nisam poslušao.)

U pismima se više puta dotiče svoje američke svakodnevice pa tako 13. veljače 1986. bilježi:

Življenje in čas tečeta tukaj hitreje, tudi dolarji letijo iz rok hitro. Razen hrane, kot sem gotovo že pisala, je vse zelo drago. Posebno knjige, ki so okoli 25–40 dolarjev. Žal mi je, da ne morem tukaj brati in kupiti kaj dobre literature, ker je res nedosegljiva. Naročila sem si nekaj revij, v katerih so dovolj zanimivi eseji, kritike in poročila o novih knjigah.

Preskačem pet godina i želim se prisjetiti još jednog Helginog pisma, zadnjeg koje mi je uputila. Ono je napisano u vrijeme rata i dramatičnih zbivanja u Hrvatskoj. U teškim trenucima straha i neizvjesnosti osjetila je potrebu da mi se javi i podijeli sa mnom svoje osjećaje. Pismo je datirano 21. listopada 1991, a u njemu piše:

Ker živo sodoživjam te čudne vojaške dogodke, vsak dan, vsako uro spoznavam skrite kraje nesrečne Banije, Slavonije in Dalmacije, so mi zamrle vse pametne besede. Zdi se mi, da sem na fronti. A drugega, kot da zberem nekaj malega pomoči za Karitas, ne morem narediti. Besede pa so postale tako prazne, da je vsaka, ki jo poskušam najti, nekako neumna in poceni. A vseeno: vsak dan se pogovarjamo in upamo, da se bodo stvari spremenile, čeprav življenj in vsega uničenega ne bo nikdar mogoče pozabiti in vrniti. Najbrž nam ne preostane drugega, kot da sami sebe prepričujemo o tem, da bo visoka cena za samostojnost vgrajena v polno in smiselno življenje. Dobro, da se ukvarjamo s književnostjo, ki nikogar ne ubija. Držim pesti za učinkovit konec vsega zla, ki se je zgrnil nad nas!

Poslije rata susreo sam se s Helgom Glušič još samo jednom, 1996. i to posve slučajno. Redovno sam svake godine ljetovao barem tjedan dana u Kranjskoj Gori i sreo sam Helgu u šetnji ispred hotela Lek. Slovenija i Hrvatska bile su slobodne i samostalne države, razgovarali smo o običnim stvarima, o zdravlju, poslu, knjigama, obitelji.

Stjecajem okolnosti moja slovenistička epizoda nije dugo trajala. Ipak, za Ljubljanu me vežu brojne lijepe uspomene, tamo sam – a to je najvažnije – stekao brojne prijatelje. To je pravi životni kapital. A među ljubljanskim prijateljima Helga Glušič zauzima privilegirano mjesto; od te mudre žene puno sam naučio. Ona možda i ne zna koliko mi je značilo njezino prijateljstvo i podrška, ali ja to nikada neću zaboraviti. Želim našoj slavljenici od srca dobro zdravlje i još puno lijepih trenutaka.